

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 172. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1817_309A-txt-shoot-idm4883/facsimile.pdf (tilgået 16. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

den gav Mod og Kraft til at stifte en uafhængig Republik.

Da Karl den Femte nedlagde Regeringen, kom Nederlandene, tilligemed Maltand, Neapel og Spanien paa begge Sider af Haven, under hans Søn Philip. Allerede i Karls Tid havde Reformationen fundet megen Indgang, og i den berømte Erasmus fra Rotterdam fandtes der, som siden lod sig tilføie hos Hollet. Han var en stor Sproggrandfær, grundig Kjenner af de gamle Skrifter og et skarpsindigt Hoved; men han var for stor en Regnemester og Ven af Kronen, paa verdslig Riis fredelige Dage, til at vove noget for Troen, eller sige Verden Farvel for i Dødens Time. I de mauriske Krige havde Spanierne vandt sig til at udbrede Christendommen med Sværdet, og med umenneskelig Grusomhed havde de i Amerika nys begyndt paa det samme. Saasnart de mærkede at Jafflandets Bjerge vare rige paa edel Malm, fik de Lust til at vie det, og de tappre, men grusomme Mænd, Cortes og Pizarro, omslyrte med smaa Flokke, især ved Krubtets Brug, de saage Troner i Peru og Mexico. Naar Troen ei længere bevares i en god Samvittighed, men dog endnu anses for Veien til Saligheden, gaar det med hele Hølfesjærd som med det enkelte Menneske, at de mene paa zengang at fortjene Syndfrihed og overbevise sig selv om at de have Troen, ved med Haardhed at fordømme de Vær-

tro og om muligt, afstvinge dem den samme Beskjendelse, som udgjør deres Tro. Saaledes gif det Spanierne i Amerika og Philip i Nederlandene. Amerikas Hedninger maatte lade sig omvende eller dø, thi den katolske Tro var dog langt sandere end den Døertro der, endog for Spanierens Komme, synes at være paa de fleste Steder gaaet over til saist Bigogyltighed; Hollændernes Tro var derimod langt sandere end den Philip lod forkynde, og derfor kunde den ikke udryddes, om end nok saa mange af dens Beskjenders misfede Livet. Imidlertid sporer Man i den hele Begivenhed, haade den reformerte Troes Kjendmærke og den jordiske Tankemaade, der var for dybt rodfæstet hos dette Handels- og Fabrikfolk, til at Luthers Vere kunde finde ret Indgang, eller Troens Sag begejstre dem i det Hele til stor Daad. Vel maae det ikke glemmes, at adskillige ere Menneskenes Bilkær, og hver er dog behagelig, naar han kun i Fromhed bruger det Annammede; saa det var uretfærdigt af Hollænderne at fordre den karsiede brændende Lidhærdhed, hvortil de aabenbar fattes Anlæg, men fordre maae man af hvert Folk som af hvert Menneske, at de skal give Gud deres Hjerte og yttre deres hoieste Kraft og Iver i Salighedens Sag og Sandhedens Tjeneste. Det gjorde Hollænderne ingenlunde, for Troens Skyld, som det heed, plyndrede de Kirker og nedrev Billeder, men det var mere Philips Skatteforordninger og

Indgreb i deres borgerlige Rettigheder, end
 hans Samvittighedsstrang, der gav dem Raaden
 i Haand. Da Philip sendte sin Dreies stränge
 Hæner, Hertugen af Alba, derind med spanske
 Krigsfolk, skjøde næsten Alle, Ingen holdt Stand
 i aaben Mark og mange flygtede. Ved denne
 Vilighed søgte Udskillige, Luther hengivne, til
 Danmark og bleve Stamfædre til mærkelige
 Slægter, især de lærde Wormers, en Ting hører
 ved Historien klarlig mindre om det gamle Blods-
 forvandling, Tungemaalens vel engang vil
 stabsæfte og forklare. Al Redning synes ude,
 men en holere Haand styrede Begivenhe-
 derne: nogle Misforviede, som havde givet
 sig til at være Sorøvere, indtoge Glesningen.
 Holland og Seeland bleve nu Krigens Skar-
 plads: her kunde Klogskab, Snitthed, koldt
 Mod udrette mere end Hjælpe og Fyrighed; og
 hine Egenheder besad Nederländernes Ansvar,
 Wilhelm af Oranien, i høi Grad. Den mis-
 tænkelige Philip hjemkalbte nu ogsaa Alba, og
 var bange for enhver af de følgende Feldtherer
 som krige de lykkelige. Hollænderne, som snart
 bleve Dvermand til Søes, mærkede at de havde
 Fordeel af Kriegen; og da Spaniens Kræfter hvert
 Aar mere udsømtes, maatte Udgangen paa den
 lange Krig blive alle de reformeerte Proviñsers
 Uafhængighed. Philip var uslykkelig i alle sine Anslag, han
 havde været gift med den engelske Marie, og

